

הקדמה

מנעד הקשרים בין רוסיה לישראל מתרחב בעשור האחרון בקצב מהיר ביותר. על כן, ציון שלוש שנה לחידוש היחסים הדיפלומטיים המלאים בין מוסקבה לירושלים הוא סיבה טובה לכתיבת קובץ זה, שמאמרי מנתחים את המגוון העשיר של אפיקי שיתוף הפעולה בין המדינות ברמה המדינית, הציבורית והבין־אישית. קובץ מאמרים זה מיועד לקהילת המומחים ולציבור הרחב כאחד. הוא כולל 19 מאמרים וראיונות עם מומחים מובילים מרוסיה, מישראל ומארצות הברית, שבוחנים את מקטעי הדג"א השונים של שיתוף הפעולה הישראלי-רוסי בחמישה ממדים: ההיסטורי, הבין־אישית־תרבותי, הכלכלי, המדיני־אזורי והמדיני־גלובלי. כל המחברים ביקשו להפיק לקחים מן ההיסטוריה למען ההווה והעתיד של שתי המדינות.

הקובץ כבר ראה אור בדצמבר 2021 ברוסית, וכעת מתפרסמת המהדורה העברית שלו. המאמרים נכתבו בשנת 2021, לפני המשבר הרוסי־מערבי ותחילת הלחימה באוקראינה בשלהי שנה זו. הקובץ אינו עוסק במשבר זה, אולם הפרספקטיבה הרחבה שבה נבחנו יחסי ישראל-רוסיה מתקפת את הרלוונטיות שלו. המאמרים המופיעים בקובץ מאפשרים להבין מדוע אימצה ישראל עמדה ייחודית ביחס למלחמה זו: מצד אחד גינתה את המהלכים של רוסיה, ומצד שני ראש הממשלה נפתלי בנט הוא אחד מן המנהיגים המערביים היחידים ששומרים על קשר קרוב עם נשיא רוסיה ולדימיר פוטין, עם נשיא אוקראינה וולודימיר זלנסקי ועם מנהיגים ממדינות המערב, בניסיון לסייע בגיבוש הסדר שיאפשר הפסקת האש. העימות הנוכחי הוא בגדר קו פרשת מים ביחסי ישראל-רוסיה ועתיד להשפיע במידה ניכרת על כל ממדי היחסים הנדונים בקובץ מאמרים זה. ואולם הבנת התהליכים בשלושים השנים האחרונות מניחה בסיס להערכה באשר לכיוון שבו כל אחד מהממדים הללו יכול להתפתח, גם בהקשר הנוכחי.

זהו מיזם משותף של המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS), המכון הממלכתי ליחסים בינלאומיים במוסקבה, הכפוף למשרד החוץ של הפדרציה הרוסית (אוניברסיטת MGIMO) וחברת הייעוץ LS Group Consulting LTD. הוצאתו אל הפועל של מיזם מורכב זה התאפשרה הודות לעמלם של עשרות מומחים ברוסיה, בישראל ובארצות הברית במשך קרוב לשנה.

על התרומה היצירתית למיזם זה ברצוננו להודות לכותבי המאמרים וכן לחברי הצוות המוביל של הפרויקט: קיריל סולוד, לאוניד ליפיץ, ולדימיר מורוזוב, יאן וסלבסקי, ענת קורץ, גליה לינדנשטראוס, נתי קנטורוביץ' וסופי קוצר.

תודה מיוחדת למירה ילון, עורכת הלשון של המהדורה העברית, לצליל קולנגי וליבגני מורוזוב, המתמחים בתוכנית לחקר רוסיה במכון למחקרי ביטחון לאומי, שעמלו על הכנת קובץ זה לפרסום.

תודה לצוות המתרגמות – אנה פמפלוב־אלרון, דינה רז, אולגה קלינקין ויוליה לויט – שתרגמו את חלקו הארי של הטקסט והתמודדו בהצלחה עם המשימה.

בהיבטים השונים של העבודה על הפרויקט נטלו חלק נעם רן, ארז פישר, רות פינס, עמר ויקסלבאום, מיכאל שאינסקי, עידן ירום ויגאל טליאנסקי מהמכון למחקרי ביטחון לאומי.

העורכים,

צבי מגן ודניאל ראקוב